

Глава перша,

в якій нові приїздять, а старі нервуються.

І все закінчується

У мене бувають хороші дні. Тоді я сідаю на іржаву гойдалку біля кущів, дивлюся крізь них на дорогу, рахую машини і думаю собі про хороше. Я пригадую давні часи, сміюся зі старих анекдотів і годую Бродягу хлібом, коли вдається назбирати той хліб під час сніданку. Якщо зранку світить сонце, а таке в наших краях буває часто, тоді день зовсім хороший.

Про погані дні я не хочу розповідати. У вас самих таких десь, певно, вистачає, – то наше ще мої? А в хороший день, як нічого не болить і сяє сонечко, я сиджу до обіду на гойдалці, пригадую, як усе було колись, як минуло життя і як я потрапив сюди, в Червоні Хащі. І що після того сталося. Але ніколи не замислююся про те, що буде далі: вже немає сенсу. Найкраще – дочекатись обіду, а потому знайти собі куточок і спробувати почитати щось нове.

Я випробовую по книжці на день і зазвичай кидаю її ще до вечора. Мені би зараз не завадив Джек Лондон – зібрання з чотирьох сірих томів, яке колись купувала Марія в обмін на макулатуру. Тоді ми вдвох працювали у школі, з папером проблем не було (і своїх залишків вистачало, й діти збирали за рознарядкою районо), тож книжок удома було багацько.

Я часом шкодую, що не забрав їх зі собою, — ці новосельці навряд чи щось із нашого читатимуть.

Мені вони відразу не сподобалися: що той господар зі свинячими очима, що його товста гамірлива дружина, що двоє дітей, а на них — уже повірте — я за своє життя навчився добре розумітися. Щойно зайшовши до нашої хати, ці двоє хлопчаків одразу залізли на диван у залі й почали по ньому стрибати. І не так, як стрибають радісні діти, а наче, для мене, щоб у такий спосіб зробити це місце своїм. Я таким нахабам завжди ставив трійки, навіть якщо вивчили на чотири. Щоби знали.

Чоловік їм тоді нічого не сказав, тільки ходив по кімнатах, навіть не роззувшись, цікав і зиркав своїм недобрим оком. А жінка спробувала вгамувати синів, але для порядку, без суворості.

Ми ще і про гроші не заговорили, а я вже зрозумів, що програв. Що вони стрибатимуть і тут, і там, а їхні батьки куплять хату, ще й посунувши мою ціну.

Так і сталося: вони виторгували вісімсот доларів із трьох тисяч, у які оцінила хату Степанова донька, котра працює в Києві ріелтором. За місяць до того Галина зустріла мене біля магазину, випитала, що я продаю хату, набрала доньку і попросила оцінити, щоби я не прогадав. Навіть слухавки мені не дала, сказала: «Три тисячі доларів», — і пішла собі до крамниці.

Я дав безкоштовне оголошення в «Авізо», місяць мене ніхто не турбував, аж поки приїхали ті злидні й купили хату за дві двісті. Ще й поставили умову: зїхати треба до Нового року. Товста жінка так швидко й наполегливо говорила, що мені лишалося тільки погоджуватися, щоби вони якнайшвидше лишили мене у спокої. Такий уже типаж, розумієте?

Як наша попередня шкільна директорка, котра весь час мела своїм язиком, не лишаючи нікому простору.

Я зламався після того, як удруге за тиждень мало не спалив будинок, забувши на плиті картоплю чи щось таке. Знаєте, як кажуть: клятий склероз? Схоже, то був саме він, і я вирішив, що час здаватися.

Я мав два варіанти будинків престарілих, де лишалися місця за помірні гроші: Звенигородка та Червоні Хаші. Тільки в першому випадку гроші брали за рік уперед, а у другому — за квартал. До того ж перший будинок був великий, а другий — маленький, сімейного типу, ще й у лісі.

«Сяду на пеньок, з'їм пиріжок», — вирішив я, обміняв триста доларів, закрити усі комунальні борги, сплатив квитанцію за пансіон, написав листа Микиті й зібрав речі. Зі собою можна було привозити лишень одну валізу, тому книжки перейшли у спадок неприємним людям.

За кілька днів покупці повернулись, уже з частиною своїх речей, і моментально забруднили хату, в якій дня без віника не було. Чоловік швиденько домовився зі сусідовим сином, аби той мене наступного ранку відвіз. Дивно. Ніби щойно — і вже. Так швидко... Скільки ми років із Василем прожили поруч, а я б і не наважився попросити цього даїшника про поміч. А новоселець відніс йому пляшку — й усе, домовилися: син відвезе, о сьомій будьте готові.

Я ліг було спати, а ті всілись у залі перед телевізором, увімкнули гучно якийсь передноворічний концерт і почали святкувати, ніби мене вже немає. Який тут сон? Навіть коли вони вгамувались і розклали диван — один на всіх, — я все одно лежав і дивився в рідну стелю. Намагався пригадати щось хороше, та марно. Тільки і стукало в голову: востанне, це — востанне.

Чоловік прокинувся відразу після мене, надибав у своїх пакунках невеличку сокиру й пішов надвір. Я саме знімав чайник із вогню в кухні й побачив, як він рубає ялинку, що стояла посеред клумби між ганком і парканом. Я швидко, як тільки міг, вибіг надвір, але справу вже було зроблено. «О, допоможи», – сказав він мені, та я мовчки розвернувся й пішов до кухні.

Скільки років цю клумбу доглядала Марія? П'ятнадцять? Двадцять? Той висадок я приніс якось навесні, зовсім маленьким. Якщо нічого не плутаю, купував його як блакитну ялинку, та виросла звичайна зелена. Не відразу, проте виросла. За нашою домовленістю, там поруч нічого не саджали. Додали пару вишень на задньому дворі, а спереду була тільки вона.

Щороку ми її наряджали у дворі, – в хаті Марія дозволяла тільки вітки, бо й так місця мало. Де та шабатурка з іграшками? Мабуть, десь у сараї. Навіть брехати цим не доведеться: не знаю, та вже й не дізнаюсь. Але вони мали свої іграшки. Розбудивши родину, господар наказав усім швиденько наряджати ялинку, яку він поставив замість столу, посунувши того до стіни.

Я пив чай, стоячи в кухні, й щосили намагався нічого не помічати. Перед тим поставив біля дверей чемодан, із яким ми кілька разів їздили на море – либонь іще в сімдесятих, – і чекав. Чверть на восьму прийшов Василів син, навіть не попросив пробачення за те, що спізнився, взяв мою валізу, пробурчав: «Я в машині», – й пішов надвір.

– Ну що, отець? – відірвався від яєчні новий господар, втер руку десь позаду себе і простягнув її мені. – Бувай.

І знову вибору не лишалося: моя рука сама собою простягнулася назустріч. Устрягла і дружина:

– Ви не хвилюйтеся, все буде хорошо, якщо якісь речі ваші будуть потрібні, ми їх викидати не будемо, в сарайчику полежать, відправим.

– Я не хвилююся, – збрехав я і вийшов, не обертаючись. Але, сідаючи до машини, все ж таки не втримався і подивився у вікно. Тепер, коли дерева не стало, з вулиці було добре видно, що там. Діти наряджали ялинку, стоячи на табуретах, а батько стовбичив за ними, їв і щось пояснював, указуючи виделкою, куди що вішати. «Певно, паркан зведуть, – подумав я, – такі люди не можуть жити без високих парканів». І ми поїхали.

– Шо, батя, стрьомно, небось? – запитав мене сусідів син, коли ми виїхали зі села.

– Чого?

– Ну, дом родной покидать.

Серьожа вчився в мене (всі тутешні діти ходили до нашої школи), та нічим особливо не вирізнявся, хіба що батьковими щоками. «Кугутьо», – казала колись моя мати і була права. Кугутьо... Він навіть забув, як мене звати, тому я вирішив нічого не відповідати, лише зробив радіо гучніше, хоча там і передавали «Песнярів», яких я ніколи не любив.

Тоді я ще не знав, що спочатку селище називалося Білі Хащі. Мабуть, назву обирали довгою зимою, бо що тут біле? Ліс та болото. Так собі село й жило століттями – Білими Хащами. Коли комуністи запанували тут на початку двадцятих,

почали перейменовувати все, що на очі потрапляло. Так з'явилися численні Чапаєвки, Жовтневі, Травневі та Ленінські.

Мабуть, у якогось комісара тоді фантазії вистачило тільки на те, щоби поміняти колір: були Білі Хащі, стали – Червоні. Між іншим, дивно, що Білу Церкву тоді не перейменовували на якийсь Кіровськ, бо Червона Церква – то було би занадто. Місцевим у Хащах, напевно, все було однаково, інакше повернули би селу історичну назву на початку дев'яностих, коли червоні ще не оговталися від поразки й коли ще можливо було.

Я закуняв. Ніби на хвилинку, аж раптом Василів син сказав: «Под'їзжаєм», – і я побачив невеличкий з'їзд із дороги, навпроти якого стояло декілька пам'ятників. Так у нас скрізь: спочатку їздять п'яні на свята, а потому ллють сльози за загиблими, п'ють і їдуть знову. Водій перехрестився тричі, а тоді обережно повернув на ґрунтову дорогу. Сніг закатав вибоїни «заподлицю», та дорога все одно була погана. «Ох, мабуть, це ще ті хащі», – сказав я собі, намагаючись угамувати паніку.

Може, наказати цьому телепневі розвернутися, поїхати додому та повернути собі свою хату, віддавши покупцям їхні клятві долари? Та ні... Я певен, що новосельці грошей назад би не взяли і ялинки на місце би не приростили. Підписався – відповідай. Тому я не смикав сусідського сина, а міцно обома руками взявся за сидіння, стрибаючи разом із машиною по ямах. Буду вважати, що це – як візит до дантиста: що швидше зайду, то швидше вийду. Все одно куди.

Дорога вивела на якийсь занедбаний хутір, після нього знову пірнула в ліс і нарешті виїхала на більш-менш нормальну вулицю. Я розгледів крамницю, прикрашену ново-

річними гірляндами, потім ніби якась розливайка, біля якої ми повернули – знову наліво.

«О, нам туди», – сказав Сергій, показавши мені рукою на вказівник: «Табір “Сонечко”». Я вже знав, що за радянських часів тут відпочивали діти. Про це розповідала жінка, з якою я розмовляв по телефону, з'ясовуючи деталі. Потім кілька років піонертабір стояв закинутий, аж поки місцева влада вирішила зробити тут будинок престарілих.

Я тоді малював у уяві купу маленьких будиночків у сосновому лісі на пагорбі, та дорога вела вниз. І зовсім скоро ми приїхали: ніякого лісу, тільки звичайні дерева та кущі обабіч дороги. Майже нічим це не відрізнялося від нашої... Добре, нашої колишньої вулиці Інтернаціональної. І де ж тут хащі?

Праворуч було чи то поле, чи то пустир – узимку не розбереш, а ліворуч серед кущів виявилися зелені ворота, на яких великими білими літерами було написано: «СО ЧКО». Мабуть, «НЕ» десь відпало посеред буремних часів. Серьожа, звичайно, не втримався:

– Єслі «С» отломать, совсем красиво будет, – сказав він і натиснув на клаксон, а я тільки фиркнув, виявляючи незадоволення. – Тут хорошо, Васильєвіч, – примирливо промовив Сергій і знову натиснув на сигнал, уже довше.

– То лишайся замість мене. Три місяці пансіону включено.

– Та не, – засміявся він, – мне еще рано.

– А мені в самий раз, – відповів я, намагаючись не допустити жалісного тону в голосі.

Ворота нарешті відчинилися, якась жінка з незадоволеним червоним обличчям, упираючись плечем, їх розтулила, посунувши сніг, і ми заїхали.